

Üzümiň görnüşleri

Category: Kitapcy, 0ba hojalygy: maldarçylyk we ekerançylyk
написано kitapcy | 23 января, 2025
Üzümiň görnüşleri ÜZÜMIŇ GÖRNÜŞLERİ

Türkmen halkynyň örän gadymdan bări saýalyk we ir-iýmişli agaçlary ýetişdirip gelendigine taryhy ýazgylarda-da, Babadaýhan nesilleriniň döreden we ösdüren baglarynyň yüzlerce görnüşleri (sortlary) güßä geçýär. Giň okyjylar köpçülügi üçin gzyzkly hem peýdaly bolar diýen niýet bilen, biz ülkämizde ýetişdirilen we ýetişdirilýän üzüm sortlary hakda gürrün etmegi makul bildik.

Abynabat, ak köpetdag-ýabany üzüm, ak togalak, ak üzüm, alabaş, alabişer, alamoýdoýyr ýa-da tremaýy, asmatak üzümi, baýan şireý, bidäne ýa-da ak kişmiş, bişdi, gara galtak (?), gara süýri.

Gara üzümiň görnüşleri: gara güzel, gara ýegdäne, gara jigijigi (?), Aşgabat garajigijigi, iri garajigijigi, Kaka garajigijigi, Aşgabat gara üzümi, Mary gara üzümi, Nohur gara üzümi, garaýaý üzümi, garga dili, gaty paçak, gaş üzüm.

Gelinbarmagyň görnüşleri: ak gelinbarmak, gök gelinbarmak, gyzyl (gülgüne) gelinbarmak, hüseýni gelinbarmak, gök suwly, gök üzüm (gökje, gökjük -?), gulpuky (gülüzüm -?), gurgon (gürbegi -?), guşýumurtga.

Gülaby üzüminiň görnüşleri: ak gülaby, gök gülaby ýa-da gülber tabagy (?), gülaby içicykyk (?), zamça gülaby, sary gülaby, gülüzüm, güledary ýada iri nohur üzümi, gyzylgumalak, gyzylsapak, gyzylgabak, gyzyl üzüm ýa-da saýyby, gyzyl hurmayý, dagtokga, dag üzüm, damary.

Daraýynyň görnüşleri: ak daraýy, gyzyl daraýy, dewi-dewi, dessemaýa, düýegumalak, düýediş, ýegdäne, ýekedäne, ýertäk üzümi (şor üzüm), jeññelgara (jeñgeli -?), zaarma (?), irbişer ak-gyzyl (halyly), iridäne, isbijirli, itüzüm, içkimar, içi çiçik (?), ýyrtık ýaprak, kaş üzüm (gaş üzüm -?).

Kişmiş üzümiň görnüşleri: ak kişmiş ýa-da bidäne, ak çybyk

(gabyk -?) kişmiş, bidäne ýa-da gyzyl türkmen kişmiş, Büzmeýin kişmiş, gara kişmiş, gyzgylt (gülgüne) kişmiş, gyzyl kişmiş, gyzyl çybyk (gabyk -?) kişmiş, gyrmazy kışmiş ýa-da al kişmiş, maýda kışmiş, tüýli kışmiş (?), köne dary (?), Köpetdag ýabany gara üzümi, kuşmahan üzümi (VIII-X asyrlar), Kurengala ýa-da gök Kurengala üzümi, lop-lop, Mary üzümi (Şordepe üzümi -?), matrasa.

Meleýiniň görnüşleri: ak meleýi ýa-da toşaplyk üzüm, gaty meleýi, gök meleýi, gürbegi meleýi, gyzylja meleýi, suwly meleýi, mesge (Çärjew), meshei.

Montynyň görnüşi: gaty monty.

Mämidanyň (Memidan -?) görnüşleri: ak mämidan, gyzyl mämidan, dag mämidan, däli mämidan, suwly mämidan, Nohurly iri üzüm, özbek öldüren ýa-da esgeri, öküz gözü.

Peýweriniň görnüşleri: ak peýweri, gök peýweri, kiçi peýweri, kiçi peýweri, togalak peýweri, pyrty-pyrty, rişbaba, sary üzüm.

Seadynyň (Syýady -?) görnüşleri: ak seady ýa-da ak-ala seady, gara seady, soltany ýa-da jaus (?), söýün üzüm (hueýni), suwly üzüm, süýt üzüm ýa-da meshel.

Taýpynyň görnüşleri: ak taýpy, gyzyl (gyzgylt) taýpy, gyrmazy (gülgüne) taýpy, terbaş ýa-da ýyrtyk ýaprak, togalak üzüm, toşaplyk üzüm (toşaply).

Halylynyň görnüşleri: ak halyly, gara halyly, dag halyly, däli halyly, Nobatnyýaz halyly, hanüzüm (han halan -?).

Hüseýniniň görnüşleri: ak hueýni, gülgüne (gyzgylt) hueýni, Hywa üzümi, çaras (?), cılıyaki (?).

Şekeregiň görnüşleri: ak sekerek, porsy sekerek, kesegelen, ak sekerek, ysly (porsy -?) sekerek.

Şybyrganynyň ýa-da gara kışmişiniň görnüşleri: gara şybyrgany, ertirbişer, esgeri ýa-da han halan, özbek öldüren, ýabany üzüm.

Şu ýerde özümüzü ikirjiňlendirýän ýa-da şeýle bolaýmasyn diýip çak eden sort atlarymyzyň gapdalyna sorag belgisini goýandygymyzy, şeýle hem bu sanawyň ilkinji synanyşyk bolany üçin käbir üzüm atlarynda násazlyklaryň bolmagynyň

mümkindigini bellemek isleýärис. Eger, hormatly okyjylar öz belliklerini aýtsalar, juda minnetdar bolardyk.

Allamyrat ESEN,
ekerançy alym. Oba hojalygy: maldarçylyk we ekerançylyk